

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שלח

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת שלח

- א ..... ממעייני הישועה - האמונה תחיש ישועתו
- ב ..... ה' שמעה תפילתי - כוחה של תפילה
- ג ..... והייתם קדושים לאלוקיכם - שמירת עיניים ומעלת המקדש עצמו
- ד ..... הננו ועלינו - התחזקות כנגד ייאוש וענווה הפסולה
- ה ..... הקטנים עם הגדולים - חשיבות כל פעולה קטנה לפני המקום
- ו ..... יום לשנה - התחזקות למלא הימים בעבודת ה'
- ז ..... כבוד חברך - זהירות בכבוד הבריות

פרשת שלח

ממעייני הישועה – האמונה תחיש ישועתו

אשר שם, מדוע לא התווכח כלב לסתור טענותיהם, אלא סתם ולא פירש עלה נעלה... והרי הוא נחשב כ'מודה שלא ממין הטענה'.

בפרשתן (יג כח-ל) הובא באריכות כיצד התלוננו בני ישראל ובכו מרוב פחדם על שאין בכוחם לערוך מלחמה כנגד הגיבורים 'ילידי הענק' מוז' העמים היושבים בארץ כנען, לעומתם טען כלב בן יפונה ויאמר עלה נעלה, וברש"י, עלה נעלה - אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליח בכל דבריו. ולכאורה תמיהה מילתא, וכי זו תשובה היא על טענתם, והרי הם טענו 'דברים של טעם' - כי גיבורים הם הענקים

ביאור אור יקרות ביאר הרה"ק מפיאסצנא זי"ע הי"ד (בספרו אש קודש - אמרים שדרש לפני עם ה' שבורי לבב בשנות המלחמה), וז"ל. אבל כך צריכה להיות אמונת איש הישראלי, לא בלבד בשעה שרואה מבוא ודרך לישועתו גם ע"פ שכלו ודרך הטבע - יאמין בה' שיושיעוהו

א. כה אמר הרה"ק היסוד העבודה זי"ע, בפסוק בפרשתן (טו לו) 'וזכרתם את כל מצוות ה', וזכרתם - זכרו היטב, את כל - כל אשר יארע ויקרה אתכם, הכל מצוות ה' - נעשה בציווי הבורא יתב"ש ובמצוות המלך, בהשגחה פרטית ומיוחדת (תורת אבות, בשם כתבי הגה"צ רבי משה מידנער זצ"ל).

ומעתה כאשר ישים האדם אל ליבו שכל אשר יש לו, גופו ונפשו וחייו ובניו וכל נכסיו הכל הוא מאת ה', אז ימלא פיו בשבח והודאה לבורא ית"ש על כל החסד אשר עשה ועושה ויעשה עמו בכל עת ובכל שעה. וכך פירשו בחטא המרגלים, שהנה אין לך אדם שאין לו על מה להודות, וכמאמר העולם שלכל אחד יש 'חצי כוס מלאה', לעומת זאת תמיד נדמה לאדם שחסר לו ויש לו 'חצי כוס ריקנית'. ה'חכם' יביט על החצי המלא, ויגל וישמח בחלקו, לעומתו הכסיל תמיד יראה לנגד עיניו את החצי החסר, ועל כן תמיד הוא מתלונן ומתאונן וממורמר, ורמז לדבר כי 'חכם' ר"ת חצי כוס מלאה... ועל כגון דא נאמר (תהלים קז מג) 'מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה', שה'חכם' הרואה חצי כוס מלאה תמיד מתבונן בחסדי ה', וחילופיהן ב...

ובזאת נכשלו המרגלים, אשר במקום להודות לה' העדיפו להסתכל רק על ה'חסרון' (המדומה) - אפס כי עז העם, והתלוננו ובכו בכייה של חנינם (תענית כט.), ולו 'חכמו' היו מביטים על הטוב והחסד אשר הקב"ה מפליא לעשות עמנו תמיד, וממילא היו בוטחים בו שיעזור להם להיכנס לארץ בהשקט ובטח. ובזה יתבאר מה שכתב ה'בעל הטורים' על הפסוק בריש פרשתן 'שלח לך אנשים', שסופי התיבות עולה לתיבת 'חכם', כי כך אמר הקב"ה למשה, שלח לך רק אנשים חכמים היודעים לשמוח בחצי כוס מלאה...

בדרך צחות פירשו במנהג ישראל תורה אשר מניחים כוס מתחת לרגלי החתן העומד בחופתו בכדי שישבור אותה, כי רמז יש כאן בדברי הדרכה לחתן העומד בתחילת דרכו בחיים, שבור נא את הכוס הריקנית, ותחדל מלהביט על החצי החסר והריק, ומעתה תעמיד לנגד עיניך רק 'כוס מלא בברכת ה'', ובכך יהי הששון והשמחה, השלום והברכה מנת חלקך כל הימים.

וכבר אמרו חכמים (ברכות פ"ה מ"ט) 'בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד', ובפשוטו של מקרא הכוונה, כי צריך להודות לקב"ה בכל מדה ומדה, הן כשנוהג עמך במידת הטוב והן להיפך ח"ו, והנה מילתא דפשיטא היא, שיותר נקל להודות להקב"ה כשהוא מודד במידת הטוב מכאשר נוהג במידת הדין ל"ע, אם כן לכל הפחות נקיים דברי חז"ל באופן הקל יותר...

אך דא עקא שהאדם 'שוכח' להודות... וכבר מצינו אזהרה מיוחדת בתורה (דברים ח יב-יז) 'פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרר וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך וגו', ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', כי הדבר מצוי ביותר, כאשר שמש ההצלחה זורחת על האדם, ובכל אשר יעשה יצליח, שהוא שוכח שרק הקב"ה הוא הנותן לך כח לעשות חיל.

וכמו שרמזו בקרא בריש פרשתן (יג יא) 'למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי', שפעמים שהקב"ה מטָה ופוסק דינו של אדם ליוסף - להוסיף עליו השפעות טובות ושיזכה להרחבה גדולה, אכן האדם נוטה לשכוח את ה', וכרמוז בשם 'מנשה' שהוא לשון שכחה [שהרי נקרא בשם זה, על 'כי נשני אלוקים את כל עמלי' (בראשית מא נא)], ועל כך

באר הפרשה - פרשת שלח

ויתחזק, רק גם בשעה שאינו רואה ח"ו שום מבוא ע"פ שכל ודרך הטבע לישועתו - 'אמין בה' שיושיעהו ויתחזק באמונתו ובטחונו². אדרבה, בשעה זו טוב שלא יתעקש למצוא איזה שכל ומבוא בדרך הטבע, כי מכיוון שע"פ פשוט לא ימצא, אז ח"ו תוכל אמונתו עי"ז להיפגם, ופגם באמונתו ובטחונו בה' יכול לעצור את ישועתו

ח"ו, רק צריך לאמר - הכל אמת שעז העם היושב בה, כנים הדברים שהערים בצורות וכו', מ"מ הנני מאמין בה' שהוא למעלה מהגבול והטבע שיושיענו, 'עלה נעלה וירשנו אותה' - בלא שכל ובלא סברה, אמונה ובטחון בה' באופן כזה תקרב את ישועתו³. ובוה מבאר את דברי בלב, אמנם, אף אם עפ"י דרך

אמר הכתוב גדי - הגד לי, וכי אינך בן סוסי... כי זה טבעו של הסוס הנועט באדונו בשעה שמיטיב עמו, וכמו שפירש רש"י מה שנאמר (תהלים לב ט) 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במתג ורסן עדין לבלום בל קרוב אליך', שכה אמר דוד, אל תהיו כסוס אשר גם בשעה שהאדון רוצה לייפות אותו ב'עדי' ותכשיט אזי צריך לקשור אותו במתג ורסן לבל יקרב אליו להזיקו... אלא צריך ה'אדם' להכיר בטובתו של מקום, ולזכור היטב מי הוא שהביא לו את הטובה.

ועל כגון דא רמז הגאון רבי משה סאלאווייטשיק זצ"ל בדברי הגמ' הנודעים (ברכות לה.) שהקשו סתירה בלשונות הפסוקים, שמצד אחד כתיב (תהלים כד א) 'לה' הארץ ומלואה', ומאידך כתיב (שם קטו טז) 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', ותירצו 'כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה' [וכפשוטו, קודם שהאדם מברך על המזון אזי לה' הארץ ומלואה ואין לו רשות להנות כי אין המאכל שלו, ולאחר שמברך נותן הקב"ה את הארץ לבני אדם], ונרמז כאן כי 'קודם ברכה' - בטרם זכה האדם לברכה ה', ועדיין הוא שרוי בצער ובדוחק אז זוכר הוא היטב כי לה' הארץ ומלואה, אך 'לאחר ברכה', כשכבר הרחיב ה' את גבולו נדמה לו כי 'הארץ נתן לבני אדם', ורח"ל שוכח שהקב"ה הוא הנותן, אלא בטוח בעצמו ובכוחותיו.

כיוצא בדבר כתב ב'שבט סופר' (להג"ר ישעיה עהרנפעלד זצ"ל אב"ד שוראן, בן בתו של החתם סופר זי"ע) לפרש בלשון הכתוב במגילת רות (א כא) 'אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה'', שכשהאדם מצליח ומלאה הלכתי הוא חושב אני פעלתי כל זאת, אבל כשאינו מצליח וריקם השיבני אז אומר ה', רק אז מודה ומכיר שה' הוא המוריש והמעשיר... וכן אפשר לרמז בלשון השגור בפי הבריות, שכאשר ישאלו איש לשלום רעהו - אם טוב לו יענה ויאמר בסייעתא דשמיא הכל בסדר, ואילו אם הוא סובל צרות ויסורים יאמר הכל מן השמים, והחילוק ביניהם, כי בשעה שאדם מצליח נדמה בעיניו שמעשה ידיו גרמו לו להצליח, אלא שאינו כופר בעיקר, על כן אומר בסייעתא דשמיא הכל בסדר, כלומר שהקב"ה רק עוזר ומסייע בעדו, אבל בעת צער ודוחק אומר שכל הצרה - 'הכל מן השמים'...

ולא זו דרכה של תורה, אלא כשם שהקב"ה נמצא בהסתרה שבתוך ההסתרה כך נמצא גם בהצלחה שבתוך ההצלחה... וכמו שרימז אחד מצדיקי דורנו שליט"א בלשון הכתוב (תהלים צב ג) 'להגיד בבוקר חסדך', שבשעה שהכל 'הולך' כשורה והאדם נמצא ושרוי 'בבוקר' - גם אז יגיד חסדך, שהכל הוא מחסדי ה' ולא מכוחי ועוצם ידי ח"ו, ואין זה 'חיוב' פחות מאשר 'אמונתך בלילות'...

ב. וגם זה נרמז בדברי ה'בעל הטורים' הנ"ל על הפסוק 'שלח לך אנשים', ש'סופי תיבות' עולה לתיבת 'חכם', וכלומר, שלח לך והרחק ממך את ה'חכם' המתחכם, ולמד ממעשה המרגלים שע"י החכמה יתירה - אויבער חכם'קייט, קלקלו הכל, אלא ה'לף באמונה פשוטה 'בלי שכל'...

ג. ובהאי עניינא, כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמייה"ל ח"ב פי"ט) במה שאמרו המרגלים לבני ישראל 'ושם ראינו את הנפילים וגו' ונהי בעינינו כחגבים' (יג לג), ומבאר כי כך אמרו המרגלים, אנו ראינו את הנפילים ונמס לבבנו, ואף אתם אם תבואו שמה ימס לבבכם מפני הפחד, 'וממילא שמירה העליונה תסור גם כן מכם, כי שמירתו היא לפי גדר בטחונו של האדם כידוע'.

וכך מצינו ב'נביא' (מלכים א' כ יג) שעלה מלך ארם להילחם עם אחאב מלך ישראל, 'והנה נביא אחד (הוא מיכה הנביא) ניגש אל אחאב מלך ישראל ויאמר כה אמר ה' הראית את כל ההמון הגדול הזה הנני נותנו בידך היום וידעת כי אני ה'', ומבאר ה'מלבי"ם' שכל זמן שחושב שיוכל לנצח בכוחו אין הקב"ה עושה עמו נס, על כן אמר לו 'הראית את כל ההמון' והתבונן בשכלך שאי אפשר שתנצח אותם בדרך הטבע, ואז תזכה שהקב"ה יעשה לך את הנס להושיע אותך מן האויבים.

בני ישראל יכולים להיכנס עתה לארץ ישראל, וכמו שכך היה לבסוף), אבל אם היו מאמינים ומבטלים הסתכלותם לרצון השי"ת היה זה עצמו מסייע להם לצאת מהטבע, כמו שאמר הקב"ה לאברהם 'צא מאצטוננינות שלך' (בר"ר מד יב) דכתיב ביה (בראשית טו ו) 'והאמין בה' (שעל ידי שהאמין אברהם בהקב"ה היה בידו לצאת מגבולות הטבע ומשלישת המזל).

כי הקב"ה הוא 'יוצר המאורות ומצמיח ישועות' להאיר לכל איש מישראל, לכל חד וחד בדיליה, ואף אם 'נראה' לו כי גדול החושך החופף עליו יומם ולילה, ידע כי באמת אין כאן כל חושך אלא אור ה'מוסתר' בהסתרה גדולה, אלא שעליו לפקוח עיניו או יתגלה לנגד עיניו אור גדול, שהרי 'הטוב כי לא כלו רחמיו והמרחם כי לא תמו חסדיו', א"כ, בוודאי שהכל לטובה

הטבע אין בידנו לכבוש את הארץ, כי עז העם... והערים בצורות גדולות מאד... מכל מקום מבלי כל שכל נחזק את האמונה, אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליח בכל דבריו.

יתר על כן מצינו בדברי הרה"ק הישפת אמת זי"ע (תרל"א ד"ה ולא) שהמרגלים ראו ברוח הקודש שאין בכוחם להיכנס לארץ בדרכי הטבע, אך אם היו מתחזקים בשלמות האמונה בהקב"ה היו יוצאים מחוץ לדרך הטבע וזוכים להיכנס, כי גדול כוחה של האמונה לבטל כל כוחות הטבע. וז"ל, ובאמת גם חטא המרגלים היה חסרון אמונה, כמו שאמר א"ז מו"ל (החידושי הרי"ם), כי ודאי היה נראה לעין שכלם שאין בכוחם לבנום שהרי לא נכנסו (וכלומר שראו בעין שכלם וברוח הקודש, שאין

ד. וכבר אמרו (חת"ס, תר"מ השלם ריש ויצא ד"ה במדרש, חיים וחסד על תהלים לר"ח פלאגי, ועוד ספרים) לפרש בפסוק (תהלים קכא) אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי - כלומר שהאדם מתבונן ורואה כי אין לו כל דרך ישועה הנראית לעין, במה יתחזק - עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ - אף הוא ברא את השמים ואת הארץ 'יש מאין', אם כן מה לך כי תבהל על נפשך, אף אם נראה לך כי ישועתך איננה קיימת במציאות, מ"מ היא כבר תבוא ותצמח דוגמת בריאת השמים והארץ אף אם יש צורך לבוראה יש מאין.

ה. הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע היה רגיל לומר על הפסוק ב'פרשת המן' (שמות טז טו) 'ויאמרו איש אל אחיו מן הוא', כי הנה מן הוא הרי זה אותיות אמונה, ללמד, שכשם שהיה ניתן להרגיש במן כל הטעמים שבעולם כפי שעלה ברצונו ובדעתו, כך גם בכח ה'אמונה' ניתן להשיג כל אשר תאוה נפשו...

בא וראה עד היכן הדברים מגיעים, ממעשה נורא שמביא הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (וישלה ד"ה עו"ל כי) על זקנו מרן הבעש"ט הק' זי"ע שפעם אחת היה צריך לעבור את נהר הדנעסטער והניח חגורו על הנהר ועמד עליו, ולא היה זה על ידי שימוש בשמות הקדושים אלא רק בכח האמונה. פשיטא ואין צריך לומר שאין לנו שייכות למדרגה נשגבה כזו כמו הבעש"ט הק' שהיתה האמונה הטהורה חקוקה בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, אך עכ"פ יש ללמוד מכאן עד כמה גדול כוחה של האמונה לשדד כל מערכות הטבע, איש איש כפי מדרגתו.

ו. פעם נסע הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע יחד עם הרה"ק רבי נחמן מהורודנקא זי"ע לשבות במעז'בוז' אצל מרן הבעש"ט הק' זי"ע, שני הצדיקים יצאו לדרכם בערש"ק מיד אחר תפילת וותיקין, אך בהגיע 'חצות' היום ראו שעדיין ארוכה הדרך להגיע עד מעז'בוז', ובאם ימשיכו בדרכם לא יספיקו לשמור 'תוספת שבת' כמנהגם מידי שבת בשבתו, על כן דחקו בעגלון שימהר את הסוסים. ואכן הלה החל להזדרז בדרכו, בדרך הקיף את כל העגלות שעמדו לו בדרכו בזה אחר זה, עד שהגיעו לראש השיירה שם הבחינו כי העגלה הראשונה היא מרכבת השר המושל על כל המחוז, ועל פי חוקי המדינה היה זה עוון פלילי להקדים מרכבת השר, ובעל כרחם נזקקו ליסע לאיטם מאחורי מרכבת השר. נענה ה'תולדות' שהנה אפסה תקוותם לשבות בצל אור שבעת הימים, נענה רבי נחמן ואמר לו, הנה כל ימי חלדי עבדתי בעצמי להאמין בכל לבבי כי כל מאן דעביד רחמנא אפילו מה שנראה לאדם שהיא רעה מזה גופא תצמח הטובה, אמר לו ה'תולדות' לו יהי כדברך, 'נזכה ונחיה ונראה' איזה טובה תצמח לנו מעכבה זו.

ואכן, אותו היום היה 'יום השוק' ולצידם נראו שיירות רבות של עגלות המשרכים דרכם לאיטם, עד שנוצר טרעפיק (פקק) גדול ולא יכלו לנוע ימין או שמאל, וכאן ראו תוקפו של נס - כי לכבוד ה'שר' התרחקו כל ה'עגלות' לצדי הדרך ופינו מקום עבורו, וממילא אף הני תרי רבוותא המשיכו בדרכם תיכף אחר מרכבת השר. ויהי כאשר כילו לעבור בין כל העגלות, הגיעו לפרשת דרכים, ופנה השר לשביל השמאלי ואילו דרכם היתה לצד ימין, ובמהרה הגיעו למעז'בוז' זמן רב קודם שקיעת החמה של שבת קודש. או אז הבינו כי משמיא סבבו שמרכבת השר תעמוד לפנייהם בכדי שיוכלו לצאת מן המיצר - מבין כל השיירות, ואלמלא כן היו נשארים על אם הדרך עדי כניסת השבת ועד בכלל.

באר הפרשה - פרשת שלח

של שבט מנשה, אך יהושע שהוא משבט אפרים נשאר ללא עיבור שבט, וסכנתו הייתה גדולה, כראות משה כי כך עלה לתלמידיו יהושע, עמד והתפלל עליו שלא יכשל בדבר, ובזכות תפילתו נתעברה בו נשמת 'לוי' (שהרי לא היה 'מרגל' משבט לוי).

ומוסיף האריז"ל, שסוף דבר היה שכל הנשיאים הרעו מעשיהם, ואז נסתלק מכל אחד מהם נשמת

השבט (ומוסיף שם בשעה"פ, כי אפילו נשמת האדם עצמו מסתלקת בעת שחוטא ל"ע, וכ"ש נשמת צדיק השוכנת בקרבו בסוד העיבור), וזלתי כלב ויהושע שניצולו בזכות התפילה. כלב - כדאיתא בגמרא (סוטה לד): 'אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן, אבותי - בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים' (עיי' בזה"ק קנח:), יהושע - כי משה התפלל עליו 'י-ה יושיעך מעצת מרגלים' (ורק עי"ז זכה לעיבור של 'לוי')¹.

מבאן נלמד במעלת התפילה², שהרי כל כך גדולה הייתה סכנת המרגלים עד שאפילו 'עיבור השבט הקדוש' לא הועיל להם להצילם מעצת רשעים, ואפילו

ולברכה (אף אם אינה נראית מיד ישמח לבו כי קרובה ישועתו לבוא בעזה"ש"ת). ואף כשאנו רואה ישועה בדרכי הטבע יעצום עינינו מלחפש אחר הדרך' שמשם תבוא ישועתו, ובקרוב ימצא כי הישועה כבר מצאה את דרכה אליו...

ה' שמעה תפילתי - כוחה של תפילה

בפרשתן (יג ה-יא), 'למטה אפרים הושע בן נון... למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי'. ומבאר האריז"ל (בשער הפסוקים) הטעם שלגבי מנשה נזכר גם 'למטה יוסף' (כמו שמוזכר בן בכל שאר השבטים, למטה ראובן וכו') ואילו באפרים לא כתיב בן, אלא, מאחר שרצה הקב"ה למנוע אותם מחטא ולהצילם מדרת שאול תחתיה, על בן עמר וצירף לכל אחד מהם (בעיבור נשמה) את ראש שבטו, וכגון, לנשיאם של שבט ראובן 'שמוע בן זכור' צירף את נשמת ראובן בן יעקב, ולשפט בן חורי נשיא השמעוני את נשמת שמעון בן יעקב, וכן לכל נשיא ונשיא. והנה, בהגיעו ל'שבט יוסף' שנתחלק לשני שלוחים, עיבר את נשמת 'יוסף' בשליחו

ז. כבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע בלשון הפסוק (משלי כא ל) 'אין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד ה', כי 'אין' בשפת האידיש הוא 'אחד', 'אין' חכמה ו'אין' תבונה - ר"ל חכמה אחת ועצה אחת ותבונה אחת יש, והיא נגד ה' - לשפוך לפניו שיחו בכל עת מצוא.

כה סיפר הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל ברצותו לבאר מהותה של תפילה, פעם ראיתי אברכים 'לומדים' בשעה שהם עוסקים בסוגיות החמורות שבש"ס, ואחד מהם נתייגע ליישב את קושיית הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע, ואחר שעות ארוכות האיר ה' עיניו בתירוץ נפלא, ממש פלאי פלאות 'כפתור ופרח', והיו הדברים מאירים ושמחים כנתינתם בסיני, עד שהיה התירוץ שווה בעיניהם \$ 1,000,000 (מיליון דולר), ויהי כי כן מיהר אחד האברכים וירד למכולת (גראסערי) לשלם בזה את חובו הגדול ועוד לקבל מהמוכר את העודף (כ\$ 980,000), וכן עשה, בעל המכולת הביט עליו כמי שנטרפה דעתו, באמרו, אכן תירוץ זה שווה מיליון דולר, אבל כאן במכולת משלמים בכסף ממש... כיו"ב ביאר הגר"י, אף שבועדאי גדולה מעלת ה'תורה' מעל הכל וכמו שאמרו (פאה פ"א מ"א) 'ותלמוד תורה כנגד כולם', אבל אי אפשר לשלם עי"ז על השפע אשר אנו רוצים לקבל מן השמים, אלא התשלום רק בתפילה ורק כך אפשר להמשיך שפע רב בכל העולמות...

ח. דבר נפלא מצינו ב'מלבי"ם' על הפסוק (תהלים ק ב) 'בואו לפני ברננה, וז"ל, הבא לפני בשר ודם לבקש דבר יבא בבכי ובזעקה, ורק יציאתו תהיה ברננה אם מילא שאלתו, אבל הבא לפני ה' יבא ברננה כי בודאי ימלא שאלתו, עכ"ל. כלומר שבגשתו לתפילה כבר יש לו לגשת בשמחה מתוך בטחון וידיעה ברורה שהקב"ה השומע תפילת כל פה ימלא משאלותיו לטובה ולברכה.

ט. ומעניין לעניין באותו עניין, מקום איתנו להרחיב קצת בעניין אמירת נפילת אפיים, אשר היא מהדברים העומדים ברומו של עולם, ובני אדם מזלזלים בהם...

וכבר מובא בשם תלמידי הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע כי מה שנראה התעוררות גדולה בבכיות ותשובה בימים נוראים בקיבוץ אצל רבנים גדולים וקדושים, עוד ביותר היה אצל רבינו הגאון בעל חתם סופר ז"ל כל שבוע פעמיים באמירת והוא רחום בתחנון, ורושם גדול נשאר בזה גם אצל תלמידיו (הגאון ר"א פריעדמאן ז"ל אב"ד נירעדהאז, בזכרון למשה' סיפורים ומנהגים מהגאון בעל חתם סופר ז"ל סו"ס כ"א גרוו"ד תרח"צ).

באר הפרשה - פרשת שלח

ה

הבי ניצולו יהושע וכלב על ידי התפילה ללמדך שהתפילה ודע כי אין תפילה החוזרת ריקם מבלי שתפעל פעולתה מועילה אף יותר מזכות אבות'.

פעם פרצה מגפה באחת העיירות על יד קארלין, ורח"ל נפטרו אנשים צעירים לימים בזה אחר זה, והורה הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע לשלוח טעלגרמא שיקבלו על עצמם להיזהר באמירת תחנון, ואכן התחילו להקפיד בכך והמגפה נעצרה. ידוע שפעם גילה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע לחסידי קארלין שבעיה"ק ירושלים, שהרה"ק ה'בית אהרן' נגלה אליו בחלום ליל, וביקש ממנו לאמר לחסידיו שיקפידו על אמירת 'תחנון' במנחה גם אם כבר שקעה החמה (ושאלו החסיד המפורסם רבי יהושע העשיל הלטובסקי זצ"ל מניין לו למר שהיה זה הבית אהרן... השיב לו, כי ראיתי אותו בהיותי רך בשנים כבן שלוש, ומני אז חקוקה דמותו הק' בזכרוני).

מעשה פלא הובא ב'נפלאות הסבא קדישא' (ראדושיץ, עמוד כב), שפעם הגיע אחד מחסידי קאצק אל הס"ק מראדושיץ זי"ע, ושפך בפניו מר לבו, על 'מזלו' שנתהפך, וירד מטה מטה הן בבני הן בחיי הן במזוני שנעשה 'יורד' ל"ע, שאלו הרה"ק האם הוא מקפיד על אמירת תחנון, ונתבייש מלענות, שאלו הרה"ק בשנית, בלית ברירה ענה, שאכן אינו אומר תחנון, וכל ימיו הם כיומא דפגרי... אמר לו הרה"ק עליך להשלים את כל ה'תחנונים' שהחסרת, שמא תדע ממתי החסרת את ה'תחנון', וענה לא ידעתי, עד שנזכר כי מימי נעוריו ולזל בזה, ציווהו הסבא קדישא לערוך חשבון כמה תחנונים חיסר מאז, עשה האיש חשבון, ומצא שחסרים לו כמה אלפים, אמר לו הרה"ק, תשלים את כל הסכום 'תחנונים' שחיסרת, ובזה תלוי ישועתך, כי כל עוד שתחסיר אפי' אחת מהסכום לא תוכל להושע בשום אופן, וגם בתנאי זה שתקבל ע"ע מהיום והלאה שלא לגרוע מלומר תחנון בכל יום, האיש הנ"ל בשמעו כי ישועתו תלוי בזה קיבל עליו תיכף את ה'פסק', והבטיח לסב"ק שמעתה לא יחסר מלומר תחנון, ומיד החל ב'עבודה' הזאת, עד שבגמר כמה שבועות גמר כל הסכום שחיסר, ומיד, בו ביום שגמר הסכום התחיל להצליח ולעלות מעלה מעלה עד שנתעשר וראה פלאות. ובזה ביאר מה דאיתא בגמ' (ברכות לה:) 'אמר להו רבא לרבנן, במטותא מינייכו, ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא', ובפשוטו, הכוונה כי ביומי ניסן ותשרי הם ימי זריעת השדה וקצירתה, אך עפ"י האמור יש לומר הרמז בזה, כי בימים אלו אין אומרים תחנון, ואם כן אין מקור ודרך להשפעת הפרנסה אלא אם יעבוד ויתייגע בפועל ממש.

כיוצא בדבר שמעתי מספרים על הרה"ק משינאווא זי"ע, שנכנס אליו 'יורד' מנכסיו לבכות על מר מצבו, שאלו הרה"ק אם מקפיד על אמירת 'תפילה לדוד' (שקודם 'שיר של יום'), וכשנענה בלאו, אמר לו שישלים אמירת מזמור זה כפי הפעמים שחיסר מעודו, וחזר לגדולתו כבראשונה, וכן הווה.

י. וכך ביאר הרה"ק הרבי רבי העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה בפרשתו) בלשון הכתוב (יג טז) 'ויקרא משה להושע בן נון יהושע', שמכיוון שראה משה שתמיד הולך הוא ואומר 'הושע, הושע' – אנא ה' הושיעה נא, שכן הוא פירוש תיבת הושע (לשון בקשה), נענה משה ואמר 'הושע' – מובטחני שיושיעו הבורא, כי מי שעניו נשואות תמיד אל ה' בתפילה אין ספק שישמע קל ויענהו.

כתב בספר בית יעקב (למזהר"ר רבי יעקב אהרן יאנאווסקי זצ"ל, בפר' ויצא) בשם הרה"ק הרבי ר' בונם זי"ע, וז"ל, 'עצה לכל בר ישראל שלא יחסר לו מחסורו ולהיות תמיד דבוק בעבודתו ית', הוא שירגיל תמיד עצמו להתפלל ולבקש ממנו ית' על כל דבר מקטן ועד גדול, ואל יחשוב אדם שצריך לזה התבודדות בטלית ותפילין, רק בכל מקום שעומד אז אפילו בשוק, יראה אם הוא מקום נקי, ויבקש מהשי"ת, ובוודאי ימלא שאלתו, שומע תפילת כל פה'.

והיינו כי עיקר מעלת התפילה כשהיא באה מתוך ההכרה שבלא התפילה אין בידו מאומה אף אם ירבה ל'השתדל' בכל כוחו. ובזה ביארו בעלי המוסר בדברי המדרש (דב"ר ב יב) על הפסוק (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך', הוי מתפלל וחוזר ומתפלל, כלומר, המתפלל ורואה שלא נענתה תפילתו יחזור להתפלל, כי הרואה שתפילתו לא נענתה והוא פונה ל'רופא', לעסקנים או לדודו שבאמריקה, הרי"ז מורה שהוא סומך על עוד מקורות ישועה מלבד התפילה, אבל אם הוא פונה שוב להתפלל, הרי זה כמכריז רבש"ע, אף אחרי שלא נענית, מ"מ אין לי אדרעס (כתובת) אחר, אנה אפנה אם לא לעזרתך... ואכן, משנראה שאינו סומך אלא על ה' לבדו, אז יעזרהו ה' וישמע לקול תפילתו ברחמים וברצון.

יא. בא וראה כמה גדול כוחה של תפילה, וכה היה מעשה כפי ששמעתי ממעלי המעשה, אחד האברכים בבית שמש חיתן את בתו הכלה בכ' סיון תשע"ח באולמי פאראנד שבבית שמש, אותו אברך אין הפרוטה מצויה בכיסו ובקושי גדול הכין עצמו להוצאות הנישואין. מגודל הלחץ זו הדחק הודיע לבתו שלא יוכל לשכור כיסא-כבוד

באר הפרשה - פרשת שלח

שימותו במשך ארבעים שנה], ונמצא שהועילו התפילות הרבה לאריכות ימיהם², ומכאן נלמד על כל גזר דין שיש עמו שבועה שבכח התפילה לדחות את הפורענות, וכגון אם אף נגזר מיתה ח"ו אזי עדיין יש מקום להתפלל לאריכות ימיו ושנותיו, ושיתבצע הדין לאחר זמן³.

והייתם קדושים לאלוקיכם – שמירת עיניים ומעלת המקדש עצמו

בפרשתן (טו לט), 'ולא תתורו' אחרי לבבכם ואחרי עיניכם^{טו} וגו'^{טז}. ה'בית יוסף' (אבהע"ז סי' כא)

אותם התפילות שהרבה משה רבינו לעורר רחמים על ישראל אחר חטא המרגלים, ולכאורה נראה שלא נתקבלו, אך שמע נא למה שכתב 'רבינו בחיי' (יד לה), שבאמת היה כאן 'גזר דין שיש עמו שבועה' שכל הדור ההוא ימותו, וכדכתיב (שם) 'אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושם ימתו', וגזר דין שיש עמו שבועה אינו נקרע, אולם משה רבינו בכח תפילותיו דחה את ביצוע הדין בארבעים שנה [ור"ל], כי בעצם היו צריכים כולם למות כאחד בבת אחת תיכף ומיד, אלא שנדחה הדין

לכלה כנהוג, התחננה אליו הכלה באומרה כי היא מתביישת שלא תהא ככל חברותיה, אך האב שנשאר בצריך עיון גדול בשאלת כסף מנלן... הודיע לה שתם הכסף ולא נשאר בלתי גווייתנו לעורנו, אך זאת אומר לך, עד עתה דיברת עם האבא שלך שבארץ שאין בידו לעזור, מעתה דברי עם אביך שבשמים אשר לו הכח והיכולת... ואכן בשבת שקודם הנישואין נטלה הכלה ספר תהילים לידיה והתחננה בדמעות שלישי, אבי שבשמים, הזמן לי כיסא מכובד ליום נישואיי.

בהגיע יום המיועד הגיעו לאולם והנה מוכן כיסא לכלה מעוטר ומעוצב בפרחים ססגוניים אשר לא שזפתם עין ומקושט בבלונים, כמנהג בעלי בתים חשובים שבחשובים. והיה לפלא מאין 'נחת' לכאן כיסא זה, ומי הזמינו הנה. עד שנתברר גופו של דבר, שהנה באותו אולם יש שתי קומות, שמחת נישואי הכלה דנן נערכה בקומה התחתונה ואילו בקומה למעלה חיתן יהודי תושב חו"ל אשר איש אמיד הוא. הלה הכין חתונה ברוב פאר והדר כברכת ה' אשר נתן לו, אף לא שכח להזמין כיסא מפואר לכלה, ולא זו בלבד אלא ששכר בכסף מלא 'מפיק אירועים', אחד שתפקידו ומקצועו לארגן את השמחה על הצד היותר טוב ולבדוק שלא חסר מאומה.

והנה אותו היום כ' בסיון היה, ויש הנוהגים שלא לערוך נישואין ביום זה ויש שאין מקפידים על כך, 'דידינו' מבית שמש אינו מהנוהגים להקפיד ועל כן תיכנן להעמיד את החופה קודם השקיעה, ואילו בקהילתו של היהודי מחו"ל מקפידים שלא לחתן בו ביום על כן היה בדעתו להעמיד את החופה בלילה לאחר זמן רבינו תם. שעתיים קודם החופה שלאחר זמן ר"ת שלח המחותן מחו"ל את בנו לבדוק שהכל מתנהל כשורה, שולחנות ערוכים וכו', הלה הגיע לאולם ומה מאוד השתומם שאין זכר לכיסא, וכדי ביזיון וקצף, מיד התקשר לאביו לספר לו על ה'אסון' הנורא... הלה הרים טלפון נזעם אל המארגן בטענת למה רימיתני... ואיה הכסא, השיב לו המארגן איני יודע מה אתה סח, הכסא עומד על מקומו ועל מכונו, מוכן ומזומן לצורך הכלה המהוללה, גערו ב'קולות' זה על זה... עד שנתברר שהעמידו את הכסא בטעות בקומה התחתונה.. שלחו מיד להוציא אותו מהאולם למטה ולהעלותו למקומו המיועד, אך כשהגיעו ראו כבר את הכלה מגיעה לאולם (שהרי חופתה נערכה קודם השקיעה, שעתיים לפני החופה השנייה), כמובן שלא היה שום 'טעם' להשבית את השמחה ולבייש כלה בחופתה, אלא תיכף ומיד הזמין המחותן מחו"ל כסא נוסף, והכל על מקומו בא בשלום. אתה הראית לדעת כיצד דמעותיה לא שבו ריקם ופעלו עבורה כסא הראוי למלכים... אמנם שומה עלינו ללמוד ממעשה זה שלא להסתפק במועט... שהרי הייתה יכולה לפעול לעצמה דירה שלימה לצורך מגוריה לאורך ימים ולא רק כסא לכמה שעות, היום כאן ומחר... אך בתנאי שאכן נתפלל...

יב. ולכשנתבונן בדבר נמצא שלא היה בזה רק 'דחייה' ותועלת לאותו דור בלבד, שכן אותם האנשים שהיו צריכים למות מיד והתארכו ימיהם על ידי התפילה הולידו במשך הזמן בנים שמהם נברא המון בריות לאין תכלית עד סוף כל הדורות, והרי שאותה תפילה פעלה לעולם ועד.

יג. והגע עצמך, אדם שנגזר עליו להסתלק מן העולם בקיצור ימים ושנים בהיותו כבן שלושים שנה בלבד רח"ל, ושפך ליבו כמים עד שהוסיפו לו עוד שלושים שנה, ולבסוף מת בן שלושים שנה, האם נוכל לומר שלא התקבלו התפילות... והרי חי עוד שלושים שנה... בהם הספיק הרבה ברוח ובגשם.

יד. וכבר אמרו, שבריש הפרשה אנו מוצאים שהקב"ה אמר לו למשה רבינו 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען', ואף על פי שמאת ה' היתה זאת, מכל מקום כמה מכשול וכאב יצא מאותו 'ויתורו'. ומכאן קל וחומר, אם בעת

צריכים ביאור, היכן מצא כן בקרא לרמו שקדושתם של בני ישראל הינה כמלאכים (והתירוץ בפשטות הוא, דכאן כתוב והייתם קדושים 'אלוקיכם', משא"כ בשאר מקומות דכתיב 'קדושים תהיו' ולא כתיב לאלוקיכם).

ומבאר הרה"ק המהרי"ד, דכבר שאלו תלמידי הבעש"ט - מדוע מצינו כי אף הצדיקים הגדולים ביותר שכבר קידשו עצמן עם רמ"ח איבריהם ושם"ה גידיהם בלתי לה' לברו - עדיין עומדים הם בפני 'נסיונות' קשים ולא תמה מלחמתם עם היצר, אלא כי אחר שיהיה לו מלחמה גדולה להכניע היצר - לפי רוב העבודה יתעלה למעלה למעלה עד שיזכה גם בעוה"ז בעודו בגוף לקדושת המלאכים, ולכן אמר הקרא, אפילו אחר שכבר 'זכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם' עדיין תצטרכו להתייגע על 'ולא תתורו...' ורק כך תזכו לקדושת המלאכים 'והייתם קדושים לאלוקיכם'.

מאריך הרבה בחומר האיסור ועונש מי שעובר עליו (עיי"ש בכל לשונו), ומביא לשונו של רבינו יונה (אגרת התשובה יט כ) 'ואשר לא נשא עיניו זוכה ותחזינה עיניו בנועם ה' מדה כנגד מדה, שכך אמרו רז"ל (ויק"ר כג יג) כל הכובש עיניו מן העריות זוכה ומקבל פני שכינה, שנאמר (ישעיה לג טו) עוצם עיניו מראות ברע, ונאמר אחריו (פסוק יז) מלך ביופיו תחזינה עיניך'.

ובהמשך העניין (פסוק ז) כתיב, 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוקיכם', ובתרגום יהונתן 'תתהוון קדישין הי כמלאכי דמשמשין קדם ה' אלקבון'. הנה מכאן למדנו יסוד נפלא - לבל יפול לב האדם בקרבו בראותו באלו נסיונות הוא מתנסה מדברים הפחותים והנכזים ביותר - איש איש בנסיונותיו, כי אדרבה, דווקא על ידם יתקדש להיות כמלאך ה'. וכך מבאר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע (לקט אמרי קודש בפרשתן) דלכאורה דברי ה'תרגום יונתן

שציווה הקב"ה 'ויתורו' יצא מה שיצא, אם כן מה נוראות הם תוצאותיו של ולא תתורו - אם יתור האדם חלילה אחר לבו ועיניו.

טו. נוראות אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (חנוכה נר ד ד"ה ולא) שאיסור הסתכלות נאמר בתורה בלשון 'אשר אתם זונים', והוא גם מלשון 'מזונות', כי המזין עצמו בהסתכלות אסורה רח"ל 'מזיק לו לפרנסה', ורמז זאת במה שאמרו (סוטה מח.) שמשבטלה טהרה ניטל טעם הפירות, כי הא בהא תליא [ולכן נקרא בחז"ל (ברכות כ. זבחים קיח:), 'זן' עיניו מדבר עבירה, שלא נאמר כן על המדבר לה"ר 'זן' פיו וכיו"ב].

עוד אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בהעלותך ד"ה והמן) לפרש בלשון הכתוב (יא ז) 'והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח', כי 'המן' רומז לשפע הפרנסה, ואימתי זוכה ל'מן' כשעיניו עין הבדולח בשמירתו על טוהר העיניים, וזה כלל גדול, הפרנסה היא לפי שמירת טהרת העיניים, וככל מה שממלא תאוותו ועיניו בראיות אסורות ומילוי תאוותיו כן מנכים לו מפרנסתו והנאותו ורווחיו של היתר, ומידה טובה מרובה בשמירת עיניים תרבה פרנסתו.

טז. כתב ה'מגיד מבריסק' (גי'א חזיון בתוך 'מחזה עינים') אשר אחד בא לפני אחד מגדולי דורו וביקש ממנו עצה וסגולה לזכרון, כי מרגיש בעצמו אשר חוש הזכרון הולך ונחלש מיום ליום ל"ע, נענה לו אותו גדול, מה לך לבקש ממני עצות כאשר אתה בעצמך אומר 'פעמיים באהבה' בכל יום תמיד את העצה הטובה לזכרון, והיא 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכו' למען תזכרו...' ומביא שם 'כי ההסתכלות בעבירה והרהורי עבירה הם המה מאבדים כח הזכרון מכל אדם, ודבר זה ברור ומוסכם מכל חכמי הרפואה'. [וכעין זה הובא ב'סיפורי חסידים' על אחד שביקש מהרה"ק מקאצק זי"ע סגולה לזכור תלמודו].

וכתב עוד כמין ראייה וזכר לדבר, שהנה מצינו בגמ' שני אמוראים שהיו מופלגים בכח זכרונם, והם המה רב יוסף וכמו שמצינו (ברכות סד.) שנקרא 'סיני', ופירש רש"י על שם 'שהיה בקי בברייתות הרבה', וכן רב ששת וכדאיתא בגמ' (עירובין סז.) שרב חסדא היה נרתע מבקיאותו של רב ששת, ושניהם היו סומים בשתי עיניהם...

יז. הקשה הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע שהלא כבר בפסוק הקודם (פסוק ט) כתיב 'וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם', ומדוע לא נאמר שם 'והייתם קדושים לאלוקיכם', והוכיח מכאן דבר נורא, כי קיום כל המצוות כולם אינם מקדשים את האדם אם אינו נזהר בגדרי הקדושה, ורק אחר שאמר הכתוב (בפסוק מ) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' אז ניתן לומר כי יזכה להיות קדוש לאלוקיו (שביבי לב להגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל ששמע מפ"ק של החפץ חיים).

באר הפרשה - פרשת שלח

מדוע נקרא בשם 'עבדי' עקב - כשכר על אשר היתה רוח אחרת עמו. הגם שאף יהושע לא חטא כשאר המרגלים, לא קראוהו 'עבדי' כי היה לו סיוע, שהרי זכה לזה בזכות תפלת משה, וממילא לא בא לידי נסיון כלל, משא"כ כלב שנכנס תחת סכנת יצר הרע ותחל רוח רעה לפעמו, והראיה - שהלך ונשתמח על קברי האבות, כמו שאמר רוח אחרת עמו, ואעפ"כ - וימלא אחרי, פירוש השלים אחר רצונו יתברך, לזה זכה להקרא עבד ה' כמשה רבינו".

ואף תפילתו מקובלת ביותר, וכפי שתרגם בתרגום יהונתן מזה שנאמר (ויקרא כ ז) 'והתקדשתם והייתם

ומבאן ילמד כל חד בדיליה, שלא להתעצב אל לבו ולא יתייאש בראותו כי נסיונות פוקדים אותו ללא הרף", כי אדרבה הם באים להעלותו למעלה למעלה, וירגיע את עצמו כי אף צדיקי עולם ושרפי קודש עומדים בפני נסיונות קשים, ומשם כל מעלתם וגדולתם.

וכך כתיב בפרשתן (יד כד) 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי'. ומבאר ה'אור החיים' הק' (אחר כמה קושיות בפסוק) כי כאן למדנו חשיבותם של העובדים את הבורא מתוך קושי ונסיונות, והעושה כן זוכה להיקרא עבד ה'. וזהו אומרו 'ועבדי כלב', התדע

יח. ואל תבהל נפשך בראותך כי ה'עבודה' עולה לך בקושי, כי אדרבה סימן זה יהיה מסור בידך, כל דבר מצוה והתעלות כרוך בנסיונות וקושי, וכך נלמד מדברי הגמרא (שבת ט:) שאם התחיל בסעודה אינו צריך להפסיק לתפילה, והקשו 'מאימתי התחלת סעודה, רבי חנינא אמר משיתיר חגורו [שהיו נוהגים לחגור עצמם בחוזק וקודם האכילה התיירו ופתחו את החגורה], מתקיף לה רב ששת טריחותא למיסר המייניה [מדוע אינו צריך להפסיק ולהתפלל, וכי טירחא היא זו שצריך לאסור ולקשור חגורו], ועוד ליקו הכי וליצלי [שיעמוד בלא חגורה ויתפלל], ותירצו, משום שנאמר (עמוס ד יב) 'הכון לקראת אלוקיך ישראל' על כן צריך לחגור עצמו קודם התפילה. עכ"ד הגמ'. ולכאורה צ"ב, שהרי לא נזכר כאן שום תירוץ ויישוב על הקושיא הראשונה 'טריחותא למיסר המייניה' [עיי"ש בתוס' (ד"ה טריחותא) שכתבו 'ולא חייש לשנויי קושיא קמייתא']. וביאר הרה"ק ה'יהודי הקדוש' זי"ע (היהודי הק' עה"ת פר' משפטים) שאכן בזה שאמרו 'משום שנאמר הכון לקראת אלוקיך ישראל' תירצו גם את הקושיא הראשונה, כי אם מצווה היא להכין עצמו לתפילה ועליו לאסור חגורו, אם כן יש בזה טירחא רבתי... שהרי דרכו של היצר הרע להקשות כל עשיית מצווה, ואפילו פעולה קטנה שמצד עצמה אין בה שום טורח ומאמץ, אך אם יש מצווה בדבר ממילא נדרש יגיעה לעשותה, וכל קושיית הגמ' שאין בזה טירחא היינו רק לפי ההו"א שאין כאן מצווה. ועומק הדברים הוא, כמו שכתב הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בשם חותנו הרה"ק מקאצק זי"ע, שהיצר הרע הינו כ'אריה' אך באמת אינו אלא אריה מנייר, כלומר, שכל כוחו של היצר אינו אלא בדמיון, שנדמה הוא לאדם כאריה המטיל אימתו וחיתתו על פני כל הארץ, וככה מכניס מחשבות הבל בלב האדם שקשה לעשות את המצוות, ואין בידו לכבוש את יצרו ולהימנע מן העבירה, אמנם אם יגש להילחם עמו יוכל לנצחו בנקל, ו'לקרוע' אותו כאילו היה עשוי מנייר...

על פי הדברים האלה ביארו מה שמצינו בפרשתן (יד מ) 'וישכימו בבוקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה', ולכאורה יש לתמוה שהרי אמרו להם המרגלים 'לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו' (פסוק לא), והכוונה היא כלפי מעלה [כדרשת חז"ל המובאת ברש"י], וגרמו לכל העם שלא להאמין בהקב"ה אשר ביכולתו להביאם אל הארץ, ואם כן מניין שב להם הבטחון והאמונה בהקב"ה עד שאמרו 'הננו ועלינו', אלא ש'אמש' היה מצווים לעלות לארץ ישראל, וממילא באותה שעה היתה התגברות היצר להטעות אותם 'כי חזק הוא ממנו', אכן ברגע שכבר נתבטל הציווי לעלות לארץ ישראל, אלא אדרבה היה עליהם להישאר במדבר, שוב נעלם כל הקושי, וכבר היה בכוחם לעלות לארץ...

וכבר אמר הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע שאם החזזית (פינטל) באתרוג הייתה מצוה והידור באתרוג, לא היו מוצאים על האתרוגים חזזיות בנקל אלא בקושי רב ואחרי בדיקות וחקירות מרובות...

יט. ולעומת זאת, הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע היה דורש את הכתוב בפרשתן (יג יא) 'למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי' כמין חומר, שהנה תכלית ירידת האדם למטה לעולם הזה הוא בכדי להוסיף לנשמתו עוד תורה ומעשים טובים, והנה כאשר ירד למטה שכח מכל המטרה והתכלית ונהיה בבחי' מנשה - כי נשני אלוקים, גדי - הגד נא, וכי אינך אלא בן סוסי, במה עדיף אתה על פני הסוס... והרי שביד האדם להיות 'עבדי' או 'בן סוסי'...

קדושים' בזה הלשון ותתקדשו ותהיו קדושים כגופיכם מוטל דאקבל פראעא צלותכו. ועל דרך זה פירש

מעשה בגנב שפרץ באישון ליל למשכן הסוסים, גנב משם סוס והטמינו במקום סתר, משחזר לגנוב סוס נוסף הורע מזלו ופגע בו בעל הסוסים, הלה שאלו ב' שאלות, א. היכן הסוס שחסר ממנין הסוסים. ב. מה מעשיך כאן באורוות הסוסים. נענה לו הגנב, הנה תשובה אחת לשתי השאלות, מלפנים בגלגול הקודם עבדת אצלי, אך לא נהגתי כך ביושר והעבדתך מעל הכוחות, ואף לא קיימתי 'ביומו תתן שכרו', על כן נגזר עלי שארד בגלגול לזה העולם בדמות סוס, בכדי שאעבוד אותך ובזה אבוא אל תיקון נפשי, ואכן ירדה נשמתו בדמות סוס ועבדתך זמן רב, ועתה נשלם תיקוני ונהפכתי להיות בן אדם כשורש נשמתו בתחילה. ובזה מיושבים כל קושיותיך, מה ששאלת הנה הסוס החסר, הרי הוא עומד לפניך, וזהו פשר מעשי באורווה, שממש זה עתה נהפכתי לאדם ועדיין לא הספקתי לצאת מהאורווה עד שהזדמנת הנה. שאל אותו בעל הסוסים לשמו, השיב לו שעדיין לא נקרא שמו בישראל, שהרי זה עתה נהפך להיות אדם ועדיין לא היה סיפק לקרוא לו בשם, שלחו בעל הסוסים לשלום, והוסיף להזהירו שמיום זה והלאה ינהג כראוי לבל יצטרך לירד שוב בדמות סוס. לאחר זמן הלך בעל הסוסים בשוק והנה רואה לנגד עיניו את אותו הגנב כשהוא מעמיד את הסוס הגנוב למכירה לכל המרבה במחיר, זעק עליו בעל הסוס, וכי חזרת להיות סוס... ישמע חכם ויוסף לקח לבל יהא כאותו הסוס וכאותו בן סוסי, אלא ימלא את התפקיד אשר עברו נשלח לזה העולם.

כ. והדברים אמורים ביותר בעת שיצרו בוער והוא מתגבר לכבוש אותו שאז התפילה מתקבלת ביותר, והיא 'עת רצון' המסוגלת לדבר ישועה ורחמים.

מעשה פלא אירע בעיה"ק ירושלים לפני כמה וכמה שנים, נער קטן מבני העברים שיחק עם חבריו ושכניו ובתוך המשחק נתהדק חבל סביב צווארו וכמעט שנחנק ל"ע... ועד שהספיקו 'אנשי הצלה' לבוא לעזרתו כבר אבד הילד את הכרתו, ויבהילוהו לבית החולים בנסיון להציל את חייו, אכן, גדולי המומחים שבדקוהו אמרו בצער רב לאבי הילד ואמו כי קצרה ידם מהושיע ואי אפשר להם להחזירו לאיתנו (כי הידוק החבל סביב צווארו זמן רב כל כך מנע מהם לעלות לראשו - כפי הנדרש, וממילא ניזוק המוח באופן קשה ביותר), כך שכב הילד מחוסר הכרה במשך ימים מספר רח"ל. ויהי אחר כמה ימים לפנות הבוקר נשמע 'צלצול' הטלפון שבביתם ב'קול רעש גדול', האב שנחרד לקול הטלפון הבוקע ועולה בשעה שכזו ענה מיד לטלפון, ומצד השני נשמע קולו של הרה"ג רבי דוד פרנקל זצ"ל (מבאי ביתו של החזו"א זצ"ל) - ידידו של אבי הילד, שפתח לספר לו על חלומו אשר חלם בזה הלילה שהוא עולה השמימה והוא עומד בפני 'בית דין של מעלה', והנה הוא רואה שעל שולחנם נמצאת תיבה מלאה ב'פתקאות' שנכתב בהם 'שמות אנשים' החיים עדיין בזה העולם... וכל שם ושם נידון - מה מעשיו בעולם, והאם הוא ראוי להישאר בין החיים או להיפך ח"ו... והנה... עלה פתקו של בנכם זה השוכב מחוסר הכרה, והחלו הדיינים לדון בדינו, הללו מימיניים בלימודי זכות עליו, והללו משמאילים ומצדדים להעלותו משיבה של מטה לישיבה של מעלה, ולפתע, עולה 'מספריים' (Scissors) צבועות בתכלת לפני הדיינים וחתך את פתקו של הילד וממילא 'נגמר הדין' וחייו ניתנו לו במתנה, ואיקץ והנה חלום...

אחר רגעים ספורים - בעוד שקוע אבי הילד במחשבותיו על דבר החלום לדעת פתרונו מהו, שוב בוקע ועולה קול צלצול הטלפון, ומצד השני עומדים הרופאים השוהים בסמוך למיטת בנו, הללו לא האריכו בדיבור אלא פקדו עליו לבוא במהירות לבית החולים יחד עם בני ביתו, ולא היה סיפק בידו לברר מה קרה, כי הרופאים כבר הניחו ועזבו את הטלפון בבהלה... וימהרו האב והאם לבית החולים ברוב חשש ובהלה כי לא ידעו מה ממתין להם שם... בהגיעם 'כמעט שלא פרחו נשמתם' בראותם 'תחיית המתים' כפשוטה, שבנם פקח את עיניו והחל מדבר מעט, גם ביקש קצת מים ומשקה, והיו הרופאים עומדים ממעל למיטת חוליו ומביטים בו בתמהון, ומשתהים לגודל הנס שאירע מתחת ידם.

אחר הדברים האלה, כשחזרו ההורים לביתם, סיפר האב לבני ביתו, על דבר החלום שחלם ר' דוד הנ"ל, והוסיף לומר שעד לרגע זה עדיין לא ירד לסוף דעתו ואינו מבין את פתרון החלום, לשמע דבריו נבהלה והחלה לספר, ביום האתמול הייתי מהלכת בשוק 'מחנה יהודה' (כי לפרנסתה עסקה בעבודת התפירה ובתיקון בגדים קרועים) לקנות מסוחרים הבדים מידה מסוימת של בד שהייתה חסרה לי, הביאני המוכר אל חדרי וניסיתי לחתוך את הבד כדי מידתו ולא עלה בידי לחתכו יפה, על כן ביקשתי מהמוכר שיחתוך בעדי, והוספתי לדקדק במעשי יותר מהרגלי ולא מסרתי

באר הפרשה - פרשת שלח

ויבטלו מלבם תענוגי עולם הזה והנאותיהם, כי בשיטהרו לבם מהבלי עולם הזה ויהיה כוונתם ברוממות השם תהיה תפלתם רצויה ומקובלת לפני המקום'.

הננו ועלינו – התחזקות כנגד ייאוש וענווה הפסולה
בפרשתן (טו לט), 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', הנה 'מכת מדינה' היא הייאוש -

רבינו יונה (מס' ברכות ר"פ אין עומדין) מה שאמרו (ברכות ל): חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם למקום, שאין הכוונה שהיו שוהים שעה אחת כדי שיפנו טרדת המחשבות ויכוונו בתפילה, שאם כן לא היה לו לומר 'כדי שיכוונו ליבם למקום' אלא 'כדי שיכוונו ליבם בתפלתם', 'אלא ודאי כך הוא הפירוש, כדי שיכוונו שיהיה לבם שלם בעבודת המקום

את המספריים מידי לידו אלא הנחתים על השולחן כדי שהמוכר יקחנו משם – ואותם המספריים בצבע תכלת היו... באותה שעה צרפתי תפילה בלבי לפני הקב"ה הבוחן כליות ולב יודע כל תעלומות, שבשכר זה ישלח רפואה שלימה לבננו השוכב ללא הכרה, עתה ראיתי כי אכן שמע אלוקים לקול תפילתי - כי אלו המספריים שעל ידם הוספתי בגדרי הקדושה עלו מן החנות לפני כסא הכבוד והם הם קרעו את רוע גזר דיננו, והחישו ישועה לבננו זה מעל לדרך הטבע.

ומעניין לעניין, סיפר הרבני החסיד המפואר רבי קאפיל שענברוין שליט"א, מחשובי תושבי קריית יואל מאנארא יצ"ו, כי לפני כשנתיים ימים בערב פסח תשע"ט חש לפנות בוקר בכאבים עזים בליבו, מיד קרא לבנו ר' בעריש שליט"א המתנדב בארגון 'הצלה', רבי בעריש בדק את אביו ומצא שכל המדידות מראים שהמספרים גבוהים באופן נורא ואיום, במהירות עצומה החישו את רבי קאפיל לבית החולים, שם החלו לעשות לו סדרת בדיקות ולתת לו תרופות לסדר את מצבו החמור ל"ע. והנה תיכף בבואו לבית החולים פנה אל הרופא ואמר לו, שמע נא, עלי להתייצב בשעה 1 בצהריים בקריית יואל לצורך אפיית מצת מצוה... שחק עליו הרופא, ואמר לו, מה הינך סח, עדיין הנך שרוי בסכנת חיים כיצד תדבר מ'מצות', אולם 'הוא באחד ומי ישיבנו'... עד שאמר לו הרופא, דע לך, כי לפי הנראה כעת יש ספק גדול כמה שעות נשארו לך לחיות ואתה 'חולם' להשתחרר בצהריים... ואכן, רבי קאפיל ראה את ה'בהלה' הגדולה סביב מיטתו, כשעוד ועוד רופאים באים לנסות להציל אותו... ומטפלים בו בכל מיני טיפולים.

בשעה 11 יצא בנו מהחדר לזמן מה להספיק להתפלל 'שחרית', ואמר ר' קאפיל לב"ב חוששני שהגיע הזמן לעשות 'תשובה' – אני רואה שהמצב לא פשוט, ה'חברה' אינם מצליחים... והכריז בקול שהוא מקבל על עצמו מעתה שלא לדבר כלל בקריאת התורה מתחילה ועד סוף, אמרה לו, והרי בעצמך אמרת לי שמעודך ועד היום לא דברת באמצע קריאת התורה, וכי עתה כשיזכיר לו יום המיתה נודעים לי 'סודות' שלא ידעתים עד היום... השיב לה, אכן מעולם לא דברתי בקריאת התורה, אלא שעד עתה לא קיבלתי זאת על עצמי ב'קבלה', רק הייתי נזהר בכך לחומר האיסור שבדבר, כידוע מפי ספרים וסופרים, ועתה לרגל המצב הריני מתחייב עצמי ב'קבלה' שלא לדבר מתחילת התפילה ועד סופה, וביותר בעת קריאת התורה. תוך כדי דיבור ממש נכנס הרופא ב'נשימה אחת', שאל ותמה – מה היה כאן, ברגע זה נפלו כל ה'מספרים' וירדו מטה מטה עד שה'לב' פועל כאחד האדם, רבי קאפיל שה'מצות מצוה' בערו בקרבו נענה מיד אל הרופא, אולי תשלחני לביתי מאחר שב"ה כבר התייצב הלב, החזיר לו הרופא, לא ולא, מאחר שעד לפני רגעים ממש היית בסכנת חיים, עלינו להשאיר אותך כאן תחת השגחה ו'שמירה מעולה' לראות שהכל פועל כשורה, ואם תמשיך להרגיש טוב תוכל לחזור אל ביתך בחצות הלילה, אבל לא רגע אחד קודם לכן. אך רבי קאפיל שעז היה רצונו להספיק לאפות מצות כדת היום נענה ואמר - הריני מקבל על עצמי לפרסם את הנס שהיה לי בזכות הקבלה שלא לדבר בקריאת התורה, כדי לעורר את הרבים ולהפרישם מאיסורא...

מה עשה הקב"ה, כעבור זמן מועט, הובהל לאותו בית חולים איזה נכרי שהיה שרוי במצב קשה ומסוכן ביותר, מרוב 'בהלה' סביב אותו גוי הוציאו את רבי קאפיל מחדרו עם המיטה אשר שכב עליה כשאינו לבוש כהוגן רק מכוסה באיזה כיסוי דק, והניחוהו בפרוזדור – כי היו צריכים את החדר 'פנוי' לאותו גוי, התרעם ר' קאפיל, וגער ברופאים – וכי כך מביישים אותי להניחני ב'רשות הרבים'... הבו לי את בגדי וכו', הללו שלא היה להם 'סבלנות' אליו ולבקשותיו, נענו לעברו, אם ברצונך – לך לך מכאן... ואכן בשעה 1 בצהריים כבר היה בקריית יואל כשהוא בריא ושלם. להודיעך כוחה של קבלה טובה שבוקעת רקיעים ומבטלת גזירות קשות ורעות.

זמן רצו לעלות לארץ ישראל אל מקום הכנעני והעמלקי - להראות רוב בטחונם בה', אך הקב"ה שלח ביד משה עבדו לומר להם לא תעלו ולא תלחמו. והם חשבו שהבורא דוחה אותם מתשובה, ולא אבו לשמוע בקול דברים אלו, כפירוש ה'של"ה' הק' (שער האותיות אות ק' בשם אביו הק') בדברי חז"ל (פסחים פו:): 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא', כל מה שיאמר לך הקב"ה שהוא בעל הבית בעולם הזה עשה וקיים, חוץ מצא - אם יאמר לך הקב"ה צא ממחיצתי, אינני מקבל תשובתך, בזה לא ישמע לקולו כלל, אלא ישוב אל הבורא ביתר שאת ויתר עז. וכך נמי אמרו המעפילים - לא נשמע להקב"ה האומר שאבדה תקוותנו, אלא נתגבר לשוב בתשובה, לעלות אל ארץ הקודש מתוך אמונה ובטחון בה', ואכן, בדרך עלייתם מתו, ובאו בזה לדרגת 'מת מתוך תשובה סימן יפה לו', ואין לך תשובה גדולה מזו, כי הקב"ה קיבל אותם ואת תשובתם השלימה.

עפי"ז מבאר ה'חתם סופר' הא דאמרו חז"ל (שבת צו: צו:) 'תנו רבנן מקושש זה צלפחד דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי יהודה בן בתירא, עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין, אם כדבריך (שהמקושש הוא צלפחד) - התורה כסתו ואתה מגלה אותו. ואם לאו - אתה מוציא לעז על אותו צדיק (צלפחד). אלא מהיכא הוה מויעפילו (היינו שצלפחד מת בהיותו מהמעפילים)'. והנה, אם נאמר כפי הנראה בפשטות שהמעפילים רשעים היו שהלכו נגד רצונו של מקום, אם כן אף רבי יהודה בן בתירא האומר שצלפחד מן המעפילים היה, הרי הוא מוציא לעז עליו או מגלה מה שהתורה כסתה. ובע"כ תאמר, כי המעפילים אכן היו צדיקים וקדושים, וכל העפלתם לא הייתה אלא מתוך מטרה לשוב בתשובה, ואכן, מתו מתוך תשובה, ולזה אמרו בנותיו שאביהם בחטאו מת - היינו מתוך תשובה על חטאו.

למדנו מכאן - שלעולם לא יתייאש אדם, אלא תדיר ככל עת ובכל מקום ימשיך בעבודת התשובה,

שהאדם מתייאש מעצמו, ואחר שנפל ונכשל בחטא חותם עצמו ב'חותמו של... בהחלטה כי כבר איננו שווה מאומה... וממילא כבר מותר לו הכל, כי ממילא כבר רחוק הוא מן הקדושה. וכה ביאר הרה"ק מזידיששוב זי"ע בספר 'סור מרע ועשה טוב' (בהקדמה לדרך עץ החיים) בשם הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע 'ולא תתורו אחרי... ואחרי... - אף אם נכשלת בעוונות החמורים ביותר אל תתיר את הקשר, עמוד עמוד על משמרתך, ויחשב לך כמי שלא נכשלת מעולם (ואף הפוגם עדיין נחשב 'נוטר' כשיחזור בתשובה)'.^{כא}

וכמבואר בספה"ק (עי' להרה"ק רבי פנחס מדינאוויץ זי"ע ד"ה או יאמר הנ' עה"פ ועתה, ישמח ישראל אות א) שבהא גופא נכשלו המרגלים, כי סברו שאחר שכבר נפלו בחטא העגל והמתלוננים לא יוכלו לזכות להיכנס לארץ ישראל ולהיות שם כפי הראוי לקדושתה, אלא שלא היה להם להתייאש, וכלשונו של הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע 'וענוה צדק' כתיב (תהילים מה ה), כי עיקר הבנעה וענוה הוא שיתלהב לבו על ידי זה לעבודת השי"ת ולא שהענוה יביאו למרות רצון השי"ת, עכ"ל.

נוראות מצינו במשנת הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ת"מ שלח ד"ה בענין שילוח מרגלים) המבאר את כל השתלשלות פרשת המעפילים, שנאמר (יד ט) 'וישכימו בבוקר ויאמרו הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו'. ומשה הזהירם שלא ימהרו לעלות אל ארץ ישראל, ואכן בדרך עלייתם מתו. ולכאורה צריך ביאור מה חשבו אותם מעפילים בהמרותם את פי ה', הרי כבר ראו ביום האתמול שנענשו המרגלים בהמרותם את פי ה'.

ומבאר החתם סופר, כי כל חטאם של מרגלים היה בהסרת בטחונם מה', כי אכן אמת היה הדבר 'כי עז העם היושב בה', אבל היה להם לבטוח בה', והם לא בטחו בישועתו. ויהי ממחרת, התעוררו לשוב בתשובה שלימה, וכתשובת המשקל 'באותו מקום ובאותו

כא. וכה דקדק הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שהלא הפסוק מזהיר את האדם שלא לילך אחר לבבו ואחר עיניו, וכדרשת חז"ל שהכוונה היא למינות ולזנות, נמצא שדברי הכתוב נאמרו כלפי פחות ערך שצריך להזהירו על העבירות החמורות ביותר, ואם כן מהו שמסיים לומר 'והייתם קדושים לאלוקיכם', והרי אינו שייך כלל למדרגה גבוהה כזו... אלא שבא הכתוב לומר לאותו הנאבק ביצרו אל תתייאש ח"ו, הנני מאמין בך שהינך יכול להתגבר ולהתעלות עד למדרגת 'והייתם קדושים', ואף אסייע בידך להתקדש, רק אל תיכנע לאותו יצר הרע המרמה אותך שכבר אין לך כח להילחם, ואתה כבר 'אבוד'... (שיחות החפץ חיים).

באר הפרשה - פרשת שלח

בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליח בבל דבריו²¹. ובא ללמדנו, כי ביד האדם להעפיל למדרגות גבוהות ביותר עד גבהי מרומים (וכלשון בני אדם - ביו העם הימעל, עד השמים), אך בתנאי שילך צעד אחר צעד, כי א"א לעלות בפעם אחת עד שמי השמים²². מה יעשה, יחשיב כל פעולה קטנה, וחס מלומר ממילא רחוק אנכי מן השמים ברחוק שמים מארץ, מה ארוזיה בעליית

ואף אם נראה לו שאפסה כל תקוה וכל שערי מעלה ננעלו בפניו, עדיין עליו להמשיך בתשובתו כי לסוף יקבלוהו ברחמים וברצון²³.

הקטנים עם הגדולים - חשיבות כל פעולה קטנה לפני המקום בפרשתן (יג ל), 'ויהם כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה', וברש"י, עלה נעלה - אפילו

כב. עוד חיזוק עצום מצינו בתורתו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה) המבאר מה שאמר הכתוב (יד כד) 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורישנה', מפני מה זכה כלב לאותו שכר גדול, אלא, שבאותה שעה שהיסה כלב את העם באומרו 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה' (יג ל) - אכן קיבלו כולם את דבריו וחזרו בהם ממחשבתם הרעה, אלא ששבו המרגלים להסית את העם, וכדכתיב (פסוק לא) 'והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו', ונמצא שהצליח כלב להחזיר את העם בתשובה לרגע אחד, ועל כך בדין הוא שיקבל שכרו משלם, כי אין ערוך לרגע אחד של הרהור תשובה. וכמו שמסיים שם בזה"ל, ושמעין מזה דכמו בחיי הגוף הלכה שאף חיי שעה קטנה מחויבים לראות שיחיה, ואף הותר לחלל שבת בשביל זמן משהו, כך הוא גם בחיי הנפש, אף שהועיל לזמן קצר נמי הוא דבר גדול. מעשה היה אצל הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זי"ע שאמר לאחד מחסידיו שילך לשמוע דרשת התעוררות, אך החסיד נענה ואמר, רבי, מדוע אלך אם ממילא אחר רגע כמימריה לא יישאר בי מאומה מכל ההתעוררות שתאחזני בשעת הדרשה, אמר לו הרה"ק, הגידה נא לי המוצא את עצמו טובע ח"ו בלב ים, ולפתע בא אי מי ואמר לו, בידי להצילך אך ורק לשעה מועטת... ולאחר מכן שוב תיפול ח"ו... וכי לא יחפוץ הטובע להינצל לכל הפחות לשעה קלה זו. כמו כן מה לך לחשוב חשבונות האם תישאר ההתעוררות בקרבך לאחר דברי הכיבושין, די לך בזה המעט שיתעורר ליבך בשעת מעשה לשוב אל כור מחצבתך.

כג. שמא תאמר, וכי יש 'סולמות' המגיעים עד לשמים... ומבאר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה), כי בא הכתוב ללמדנו שאין לו לאדם לישיב בחיבוק ידיים ולצפות לישועת ה' מבלי לעשות מאומה, אלא תחילה וראש יעשה מה שבידו, 'ויציב את הסולם' שביכולתו לעשות, ואז יעזרהו הקב"ה וירוממו עד לשמים... כה אמרו בעלי הרמז בהלכה הפסוקה (מג"א א"ח קלא ד בשם השל"ה) שיש לומר (אחר נפילת אפיים) 'ואנחנו לא נדע' - בשיבה, 'מה נעשה' - בעמידה, והיינו שאין לו לאדם לומר בעודו יושב בעצלתיים מה נעשה, אלא תחילה יעמוד ממקומו כמי שמוכן לזוז מקומו - לעשות איזה פעולה טובה, ולאחר שכבר נעמד ישאל 'מה נעשה'...

מעשה הובא במדרש (קה"ר א א) ברבי חנינא בן דוסא 'שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר הכל מעלין לירושלים נדרים ונדבות ואני איני מעלה דבר, מה עשה, יצא למדברה של עירו וראה שם אבן אחת, ושבבה וסיתתה ומירקה, ואמר הרי עלי להעלותה לירושלים, ביקש לשכור לו פועלים, נזדמנו לו חמשה בני אדם, אמר להן מעלים לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו תן לנו חמשה סלעים וכיון שלא היה לו הניחוהו והלכו להם, זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים בדמות בני אדם, אמר להם מעלים לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו וכו' ובלבד שתתן ירך ואצבעך עמנו, נתן ידו ואצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים, ביקש ליתן להם שכרם ולא מצאן, נכנס ללשכת הגזית ושאל בשבילם, אמרו לו, דומה רבינו, שמלאכי השרת העלו אבן לירושלים.'

וב'שפתי צדיק' (לפסח אות לו) מדקדק בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, מדוע ניגש רבי חנינא בן דוסא אל המלאכה לסתת את האבן בידעו שאין בידו לפורטה אפילו שוה פרוטה, והלא ידע ששום בשר ודם לא יטרח להעלות את האבן עבורו לירושלים חנם אין כסף, ולמה אם כן טרח והתייגע לסתת ולהכין את האבן לבית המקדש. אלא היינו טעמא, כי על ידי גודל התשוקה שיגע בעצמו בסיתות ונקיון האבן, עי"ז נפתחה לו ישועה משמים לצוות למלאכי השרת להעלות האבן וגם אותו לירושלים, כן תמיד בכל עובד השי"ת יהיה קודם מלא התלהבות ותשוקה בענייני עבודת השי"ת, אף שרחוק מהשכל שיוכל לגמור. ומוסיף עוד (אות לו) 'אמר זקיני הק' ז"ל הלימוד מזה, שעל ידי התשוקה לעבודת הקודש יוכל אדם לעבוד אף מה שאין מבין בשכלו איך וכיצד יגיע לזה, כשהוא עושה את שלו בא לו סיוע משמים יותר מהבנת האדם ונגמר הפעולה טובה', ובמקום אחר כתב ה'שפתי צדיק' (פר' שמות אות

באר הפרשה - פרשת שלח

ג

אינו נחשב בעיניהם למאומה, וסופם שיישארו ללא שום קנין בידם.

יום לשנה - התחזקות למלא הימים בעבודת ה'

בפרשתן (יד לה), 'יום לשנה יום לשנה', והיינו שעל כל יום מארבעים היום שהילכו המרגלים בכוונה רעה נענשו להישאר עוד שנה שלימה במדבר. עוד מצינו (הגיגה ה:)' כל העובר עבירה אפילו יום אחד בשנה - מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה כולה'. איתא ב'חתם סופר' ז"ע (תו"מ סוף פר' נשא, אבות ו, חת"ס ואתחנן ד"ה עוד שם במדרש) שהרי 'מידה טובה מרובה על מידת פורענות חמש מאות פעמים' (תנחומא בשלח כא, ועוד). ואם במידת פורענות נחשב יום לשנה תמימה, הרי שבמידת הטוב - הממלא יום אחד בתורה ועבודה ומעשים טובים², ייחשב זה היום לפני הקב"ה

מדריגה אחת, אלא ילמד מהעליה בסולם - שעולים עליו מדריגה אחר מדריגה עד שבוא יבוא ברינה למעלה למעלה. כן נמי בעבודת ה', ילך צעד צעד ויחשיב כל פסיעה קטנה, ועי"ז יבוא אל תכלית השלימות³.

וידע, שאי אפשר לאדם לעלות בסולם העבודה אם לא יחשיב כל פעולה קטנה, כמו שאמרו לרמו בדברי הגמרא (סוכה נב). 'דרש רבי יהודה, לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. והיינו שהצדיקים מחשיבים כל מעט עבודה כאילו היה הר גבוה, על כן יעבדו אפילו מעט מעט, ולבסוף יגיעו לתכליתם. משא"כ הרשעים - נדמה להם כחוט השערה - שאינם מחשיבים כי אם עבודות גדולות, אבל להלך בהדרגה במדרגה אחר מדרגה'

יד) 'אף שעל פי דרך הטבע לא היה לו מבוא איך יעלה לירושלים, מכל מקום בגודל התלהבות התשוקה עשה מה שבאפשרות לו לעשות, והשאר מסייעין משמים, וכן לכל הרוצה באמת לעבוד השי"ת, אחר שמייגע בכל יכולתו מסייעים משמים'.

כד. וכך יש ללמוד ממה שאמרו חז"ל (מנחות מג): בטעם מצות נתינת תכלת בציצית, כי 'תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד', ועל ידי לבישת ה'תכלת' יזכר ב'כסא הכבוד'. ולכאורה יש להקשות מדוע לא אמרו ש'תכלת דומה לכסא הכבוד', ומה הוצרכו לדמיון לים ולרקיע באמצע, אלא ללמדנו כלל גדול בדרכי העבודה, כי בל יקפוץ אדם ישר ל'כסא הכבוד' ולמדרגות שאין לו שייכות אליהם, אלא יעלה בסולם במתינות מדרגה אחר מדרגה, יתחיל מ'תכלת' וימשיך 'לים' משם יעלה ל'רקיע', כל אחד לפני עניינו ומצבו, ומבטח לו שלבסוף יגיע עד 'כסא הכבוד'...

כה. והעיקר להחשיב כל פעולה קטנה בידיעה ש'קובץ על יד ירבה', ידועים דבריו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (עיי' אמרי פנחס בפרשתן) על הנאמר בפרשתן (יד לה) 'במדבר הזה יתמו ושם ימותו', כי יתמו מלשון 'תם' ושלם, והנה תיבות 'יתמו' ו'ימותו' נכתבים באותם אותיות, וכל החילוק ביניהם אינו כי אם נקודה אחת קטנה שבאות תי"ו [המודגשת] ותו לא. מכאן ילמד האדם כמה יש ביד דבר אחד קטן להועיל או להפחית - להעלותו ממיתה לתמימות.

כה אמר הרה"ק השרף מסטרליק זי"ע (אמרי קדוש אות ע') - מעלה עשן כל שהוא... שגם 'כל שהוא', אף מי שאין בידו אלא ל'חטוף' חמש דקות תורה יחטפנו וידע כי גם כל שהוא 'מעלה עשן' נח"ר להקב"ה.

ידוע דבר העובדא כי פעם פרצה שריפה גדולה בבית מדרשו של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע בגור, ועלה כולו באש, לאחר מעשה שאל ה'שפת אמת' מה גרם לשריפה, ויענוהו, שהיא נוצרה מסיגרי' שזרקה בעליה בטרם כיבויה, נענה ה'שפת אמת' ואמר, ראו נא, איך שבכוחה של אש כה קטנה להבעיר אש גדולה המכלה כל הנקרה בדרכה, אם כן מידה טובה מרובה - כמה אפשר להועיל עם כל מעט אש של תורה ומצוות.

כו. והעיקר שישמור האדם עתיו ורגעיו למלאותם בדברי תורה, ובאמת הרבה הרבה שעות ורגעים הולכים לאבדון אם אינו מתבונן כראוי למלאותם, ואדרבה במעט התבוננות והבנה ראויה - מה עיקר בחייו ומה טפל בו יזכה לקנות קנין נצח ועוד שעות של עסקי תורה - אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעוה"ב.

איש יהודי עמד לו בערב שבת קודש בבוקרו של יום בתחנת הרכבת הגדולה שבמדינת שווייץ - בה נוסעים רכבות רבות מהכא להתם ומהתם להכא, פגש בו חברו ושאלו להיכן פניך מועדות, ענהו למקום פלוני ופלוני, ואכן, כבר עומדת כאן הרכבת שפניה מועדות למחוז חפצי, אבל הנני מחכה לרכבת הבאה אחריה שהיא נוחה פי כמה

באר הפרשה - פרשת שלח

שנין' - ששת אלפים שנים, לכך יוסיף הקב"ה לנו שנים בחיי העולם הבא לאין ערוך.

ביסוד זה כתב ה'חיד"א' (נחל אשכול איכה ה כא) לבאר את הכתוב (תהלים ז טו) 'שמחנו כימות עיניתנו שנות ראינו רעה', כי מידה טובה מרובה ממידת פורענות. וע"כ כשננאל צריך שיהיו הימים ארוכים וגדולים הרבה, וכך פירש הר"ש פרימו ז"ל שמחנו

בחמש מאות שנים תמימות של עבודת ה', ובוה יבואר הפסוק (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם וגו' כימי השמים על הארץ', כי המרחק שמן הארץ עד לרקיע הוא מהלך חמש מאות שנה (פסחים צד:). נמצא שכל יום המלא וגדוש בתורה ומצוות חשוב כדי הילוך מהארץ עד לשמים.

וזוסיף ה'חתם סופר' דמכיוון שאין בעולם כל כך הרבה שנים לשלם לנו, שהרי 'שית אלפי

וכמה, עם שולחנות ומיטות נוחות שם תתענג בדשן נפשי, בה אוכל לסעוד לבי ולתת תנומה לעפעפי, שאלו ידידו, הרי זמנה של אותה רכבת בעוד כמה שעות, אמר לו האיש, אעפ"כ, כדאי לי להמתין, אחר כמה שעות הגיעה הרכבת המיוחלת, עלה האיש ברוב שמחה וצהלה כשהוא מותש וחלש מהשעות הארוכות שהמתין בחום השמש, ואכן, הלה נסע כשאיפת לבו, תחילה סעד לבו בסמוך לאותם שולחנות שבמשך כמה שעות 'חלם' עליהם, אחר סעודתו שקע בשינה עמוקה, עד שבהגיע הרכבת למחוז חפצה גילה האיש כי אויה, שוד ושבר, כי נסיעת הרכבת הייתה בכיוון ההפוך, ואך בקושי מצא לעצמו אכסניה לקראת שבת (כשאין לו אלא בגדי חול עמו), וכיצד בא לידי כך, בהיותו להוט, שקוע עד למעלה ראש בטרדתו אחר צרכי גופו שיהיו בשלימות הגמור, בנוח ובקל, לכן שכח לבדוק את מטרת נסיעתו ומחוז חפצו היכן הוא... והנמשל, פשוט, החיפוש אחר נוחותו וצרכי גופו מבלבלים דעתו של אדם עד שהוא שוכח את תפקידו ומטרת שליחותו לעולם הזה...

וכבר אמרו לרמז ב'מעשר בהמה' מדוע ה'עשירי קודש' ודינו בשחיטה, כי אומרים לו לשה, מדוע לא יצאת קודם ולא עברת בשער בחמישי או בשישי וכו', רק (היית 'קראצער') ונשאת בעדר ברצותך לרעות בדשא לאכול עוד ועוד עשב, על כן דינך ל...

כתב הגה"ק ה'בן איש חי' (בן איש חיל ח"ד עמו' קס"א), מעשה שהיה בשני עשירים באותה העיר שהיה ביניהם וויכוח עשירותו של מי גדולה יותר, והנפק"מ, כי כגודל עשירותו של אדם כן גדולה בעלותו על אנשי העיר והנעשה בה... מטבע הדברים חיו השניים כל ימיהם בקנאה ותחרות, עד שהוחלט ביניהם, שביום פלוני יבואו השנים ויעמדו על שפת הנהר, יזרקו לתוכו מטבעות זהב בזה אחר זה, וכל מי מהם שיעצור ראשון הרי"ז מורה שעשירותו פחותה משל רעהו - שהרי הוא חס על מטבעותיו בשעה שהשני עדיין משליך מטבעות לנהר בשאט נפש, ואכן כך עשו, השניים החלו להשליך מטבעות זו אחר זו עד שהאחד חדל כי חס על כספו שלא ירד לטמיון ולמצולות ים, לעומתו השני המשיך לזרוק בלא מספר, כשהכל משתוממים לנוכח עשירותו המופלגת. אמנם אחר הבדיקה נתגלה כי זה השני השליך מטבעות מזויפות ולכן לא חשש מאומה מזריקתם למצולות ים, כיו"ב ייאמר למי שמשליך את המתנה הגדולה ששמה 'זמן' לאשפתות ע"י ביטול הזמן בדברים בטלים ושאר שטויות, הרי זה מורה כי בעיניו הזמן הוא 'מזויף', כלומר שאינו מחשיב את הזמן ואת הקניינים שאפשר לקנות בו...

פעם נכנס בחור מחובשי ספסלי ד'בית המדרש' אל הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ושאל את חוות דעת קדשו אודות סדרי הלימוד, יעץ לו הגרשז"א שיקבע סדר חזרה במה שלמד בזמנים הקודמים... אמר לו הבחור, אין עיתותי פנויות דיי להוסיף על שיעורי התורה, על השולחן היה מונח באותה השעה ספר של מתנת בר מצוה כשהוא מעוטף ב'נייר נאה' וסגור ב'גומי', הוריד הגרשז"א את הגומי והראהו איך שהגומי שהקיף את כל אורך ורוחב הספר הוקטן ועתה הוא כעשירית בגדלו, אמר לו הגרשז"א, ראית כל דבר קטן - עם קצת רצון אפשר להרחיבו פי כמה וכמה... כך גם אתה עם רצון הטוב תוכל 'להרחיב' את ה'מעט לעת' שלך להכניס בו עוד תורה ועבודה לזכות לך בזה ובבא.

הגאון רבי אליהו לאפייאן זצ"ל הדריך פעם בחור שנסע לישיבה - שילמד מדרכו של עולם בבואו לסדר חבילתו לקראת הנסיעה לישיבה - אם יכניס מנעליו ובגדיו ללא כל סדר הרי בתוך כמה רגעים תהא החבילה מלאה עד אפס מקום וכמעט שלא יכנס בה מאומה, מה יעשה יכניס מתחילה דבר דבור על אופניו ב'סדר', או אז יראה כי הכל נכנס ועוד יישאר מקום פנוי, כך הוא נמי זה ה'מסדר' את יומו בסדרים ראויים וכיו"ב ימצא מקום ורווח הרבה ללמוד עוד ועוד, ומי שאינו מסדר יומו כראוי יעבור כל יומו מבלי הספק מאומה ל"ע.

שבטו של יוסף - על שני חלקים שבו, מנשה ואפרים. פעמים יקדים את אפרים וגם מייחסו ע"ש יוסף, כגון בריש פרשת במדבר שכתב תחילה 'לבני יוסף לבני אפרים' ורק לאחמ"כ 'לבני מנשה' מבלי לייחסו על יוסף, ופעמים להיפך. וכאן (פרשת שלח) שינתה התורה והקדימה את שבט אפרים אלא שלא ייחסו אחר יוסף, ולאחמ"כ כתב את שבט מנשה וייחסו אחר יוסף, וטעם הדבר, כי בכך חלק כבוד לשניהם, כבודו של אפרים בזה שהקדימו למנשה, וכבודו של מנשה בכך שייחסו אחר יוסף.

כימות עיניתנו שנות שאנו מבקשים מהקב"ה שישמחנו שנה אחת כנגד כל יום שהיינו מעונים בגלות, ודבר זה נלמד ממה שראינו רעה - שראינו כי בענין הרעה בימי המרגלים - נענשנו שנה כנגד כל יום, ומידה טובה מרובה ממידת פורענות, ומכיון דרך שית אלפי שנים הוה עלמא על כן צריך שיהיו הימים ארוכים מאד.

לדין ייאמר, כי המשכיל ימלא ימיו בתורה ומצוות¹, וישולם לו שכר רב בעלמא דאתא, שהרי מכל יום שמילאו הראוי נעשה שנים רבות וארוכות לחיים טובים ולשלום.

ואם כה חס המקום על כבודם של אפרים ומנשה שלא תחלש דעתם כלל, הרי על אחת כמה וכמה שעלינו לחלוק כבוד לבריות² ב'זמן הזה', כשאנו חלושי דעת, וצרכי עמך מרובים ודעתם קצרה³. ואף אם פגע בו מאן דהו לא ישיב לו כגמולו, כי לעולם

כבוד חברך - זהירות בכבוד הבריות

בפרשתן (יג ה-יא), 'למטה אפרים וכו', למטה יוסף למטה מנשה', כתב הרמב"ן (במדבר א לב) כי מצינו בתורה כמה וכמה אופנים למנות ולייחס את

כז. בהיות הרה"ק מסאטמאר זי"ע בארץ הקודש נכנס פעם לבקר בת"ת 'עץ חיים' ובחן את הילדים על לימודם, בעת הבחינה שאל את אחד התלמידים מהו פירוש המקרא האמור בפרשת במדבר בעניין סדר מסע המחנות במדבר 'ושנים יסעו' (ב טז), השיב הילד 'די יארען פארען' (- השנים נוסעות)... נענה לו הרה"ק ואמר, אכן לך מגיע 'פסק' (תוכחה) על שאינך יודע להשיב כהלכה, אך לדידי היה כדאי כל הנסיעה מארה"ב עד לכאן בשביל לשמוע 'מוסר' זה, שהשנים נוסעות והזמן חולף במהירות... (מובא באמרות טהורות).

כת. מענין לענין, בפרשתן (יג כ), 'ומה הארץ השמנה היא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ'. כתב ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה היש בה) כוונת הכתוב באמרו עץ ל'צדיק המגין על דורו כעץ' - והוא בעל גמילות חסדים, שהעולם נהנים מפירותיו כאותו 'עץ פרי עושה פרי' ומהנה בפירותיו את בני העולם, ונקרא עץ כי הוא מגין על דורו כעץ. ואמר היש בה עץ התבוננו לראות, אם תמצאו שם בעל חסד, אל תקחו מפרי הארץ, כי אין בזה שום הוכחה שהארץ מבורכת, כי אולי בזכות הצדיק נתברכו הפירות ולא מצד עצמותה. אך אם אין - אז והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ, כי אז יש ראייה מטיבן של פירות על ברכותיה של ארץ ישראל. וללמדנו על מעלת גומלי חסדים אשר כל העולם ניזון בזכותם ומחמתם.

כט. והמפורסמות אינם צריכות ראייה עד כמה מתמלא 'בשר ודם' בכח ומח, בשמחת חיים כשמאן דהו משמיע באזניו דברי חיזוק אפילו בשיעור 'כל שהוא', וק"ו כשהוא במידה טובה מרובה.

ומשנות קדם יסופר, כעשרים שנה אחר שהוציא הגה"ק בעל ה'לשם' זי"ע את חיבורו העמוק בחכמת הקבלה, הגיעה השמועה לאזניו שבשעתו כאשר הגיע הספר לעיר בגדד, יצא הגה"ק בעל ה'בן איש חי' בריקוד ומחול לכבוד הספר, ולא נחה דעתו עד שהעמיד חופה כדרך שעושים בהכנסת ספר תורה.

כשמוע 'הלשם' את כל זאת פרץ בבכי, ולפליאת המספר הראה לו ה'לשם' כי בחדרו יש עוד כתבים רבים בחכמת הקבלה אשר לא ראו אור, ואמר, אם הייתי יודע שכה משבחים את ספרי בעולם הייתי מוציא לאור עוד ספרים רבים... נמצינו למדים עד כמה משפיע חיזוק אפילו על רמים וענקים כאותו צדיק, ק"ו לאנשים פשוטים, וק"ו בדורנו אנו.

וכבר המליצו בדברי רש"י (ריש פרשת בהעלותך) 'להגיד שבחו של אהרן' - אמור לחברך דברי 'שבח' וריצוי, אף כ'שלא שינה' - שאינך רואה עליו 'שינוי' צורה, ואל תמתין שישבר בקרבו לגמרי עד שכבר יכירו זאת עליו.

מעשה בבחור הלומד באחת הישיבות הקדושות בארה"ק, שנתברך ב'חולשות' רבות עד מאד, לא די שאינו יושב על מקומו ועוסק בתורה אלא אף גם זאת שהוא מפריע לכל סובביו, כמו"כ, בתפילות המתקיימות בהיכל הישיבה תמיד 'שמח' מסביבו, וכן בסדרי אכילה וכו', עד שהגדירו אותו ראש הישיבה עם 'מגידי השיעורים', שמעלה אחת

באר הפרשה - פרשת שלח

מצינו בו – כשאנו מופיע בין כותלי הישיבה הכל נושמים לרווחה... ואכן, כפי הנהוג, היו משלחים אותו רבות חוצה, בכל פעם מחמת סיבה אחרת...

עד, שהגיע ובא ליל ל"ג בעומר תשפ"א, ויהי בחצי הלילה, אין ויהי אלא לשון צער, קיבל ה'מגיד שיעור' שיחת טלפון, בה נאמר לו כי נשמת הבחור עלתה בסערה השמימה בשריפה הנוראה אשר שרף ה'... כמובן שנעתק הדיבור מפיו של ה'מגיד שיעור' מהלם ותדהמה, וכשוך סערת רוחו 'נפל' בליבו שעליו להתחיל להכין 'הספד' מרורים לקראת ההלוויה רווית היגון אשר תיערך למחר, אך כאמור, במחשבה ראשונה לא מצא שום מעלה על הבחור המנוח, על כן החל להעמיק במחשבותיו, אולי מכל מקום ימצא איזה מעלה ושבח, ואכן, פשפש ומצא, שבחודש אלול לפני כשנתיים ימים התפלל פעם אחת בהתלהבות, ובשובבי"ם דאשתקד קם שני ימים רצופים קודם זמן קריאת שמע הראשון, ולפני מחצית השנה שאל ב'שיעור' קושיא הגונה על הנלמד, וכך הצליח ללקט 'עשרה מעלות' על הבחור המנוח... ובעוד שהוא שקוע ומתבודד במחשבותיו נפל צער גדול בליבו, מי יודע, אם הייתי אומר לו 'מקצת שבחיו' ושלל מעלותיו בפניו הרי היה זה מוסיף בו כח ואומץ להתגבר ולהתחיל ללכת על דרך המלך, ו'אמר' במחשבתו לאותה בחור, צר לי עליך נשמה טהורה, בעלותך השמימה תעני ותאמרי לפני בי"ד של מעלה, כי בעצם נשמה טהורה את, אין כל האשמה תלויה בך...

והנה כשעתיים לפני כניסת השבת (ביום ל"ג בעומר אחה"צ) התקשרו להודיע לו כי טעות חמורה חלה כאן – בא הרוג ברגליו, הבחור חי ונושם לאורך ימים ושנים טובות... נשם המגיד שיעור לרווחה על 'תחיית המתים', אך אז אמר בתוכחת מוסר לעצמו, מדוע רק 'אחרי מות קדושים אמור' (משל ומליצה שגור בפי העולם, כי רק אחרי מיתתו של אדם מוצאים ומונים את המעלות אשר בו), עתה בעוד חי, הבה נקרא לו ונספר בשבחיו, ובזה יעלה מעלה מעלה...

וכה אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמרי פנחס השלם אות שכג) לפרש בלשון הכתוב בפרשתן (יד לה) 'במדבר הזה יתמו ושם ימתו', כי 'במדבר' הוא לשון דיבור, ואילו 'יתמו' מלשון 'תם' ושלם, כי יכול לקנות עולמו בדיבור, וממשיך הכתוב שכן הוא להיפך ושם ימותו על ידי דיבורים רעים ואסורים רח"ל, כי מוות וחיים ביד הלשון. והוסיף לומר כי 'יתמו' ו'ימתו' שווים באותיותיהם כי בתנועה קטנה אחת יכול להיות להיפך. והיינו שבדיבור אחד יכול לקנות עולמו מחד, ולאידך די בדיבור אחד לאבד עולמות ל"ע...

סיפר לי הרה"ח ר' בנימין קאמינער שליט"א על אביו ר' ברוך ז"ל, אשר היה מקורב מאד אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע ושימש בתפקידים רבים הנוגעים להנהגת הציבור וכיו"ב, פעם אחת נקרא אל הקודש פנימה, ואותו הלילה ליל ערב ראש השנה היה – לפני אמירת 'זכור ברית' (בפעם הזאת היה הפעם היחידה שהבית ישראל איחר לזכור ברית), פתח הרבי לספר לר"ב שבקרוב אנ"ש יש אברך שבלידתו לא נקצב לו מן השמים שכל ודעת ככל אחיו מבני ישראל רק פחות מזה ב'כמות' וגם ב'איכות', על כן, בהגיעו לפרק 'האיש מקדש' הוכרח ג"כ לקחת מי שלא נתברכה בשכל רב ודעת רחבה... ואכן, חייהם זרמו על מי מנוחות, ואף נולדו להם שני בנים בעזהשי"ת. כל זה עד לפני כמה ימים, כי הוצרך ה'שווער' (החותן) לשלוח איזו חבילה לבית ה'איידעם' (החתן), מה עשה השווער, ירד ל'תחנת האוטובוסים' וחיפש אחר הנוסע לעיר מגוריו של חתנו, משמצא ביקש ממנו להעביר חבילתו לחתנו, ולהעמיד דברים על דיוקם שאל את ה'שליח' האם הוא מכיר 'אברך פלוני'... וישאלהו האיש.. מי.. אותו המשוגענער... (פלוני המשוגע), והסכים לקחת החבילה. אחר הדברים האלה, החל השווער לחשוב וכי זה שמי וזה זכרי - 'חותנו של משוגענער'... לא ולא, בשום פנים ואופן לא אתן להיות כן, כי חרפה היא לנו... (מן הנראה שאף שכלו של החותן לא היה 'רחב כל כך'), 'זה היום עשה ה'' – היום הזה יתן החותן 'גט פיטורין' וישחרר את בתי מלהיות כפותה בידי משוגענער ל"ע... ובזה ביקש הרבי מר"ב שיראה להשכין שלום ולחבר בין הניצים.

משיצא את פני הקודש מיהר ר"ב לטפל בענין, ולא עלה בידו, שהרי 'שלושה שותפים' היו נתונים תחת 'טיפולו' הבת - 'אשת המשוגענער', אביה ואמה... על שנים מהם הצליח ועל אחד לא הצליח, לא ארכו הימים ואותו האיש נתן גט פיטורין ואיגרת שבוקין לעולמי עד, מה עלה בגורל הבנים – שניהם יצאו לתרבות רעה.

עתה בין והתבונן נוראות, עמד לו יהודי בתחנת אוטובוס ולתומו שאל מי.. אותו המשוגענער... ובזה גרם לחורבן הבית, האיש והאשה הושלכו ליגון ואנחה עולמית על שהוכרחו להתגרש זה מזה, שתי 'נשמות קדושת' והם הבנים של אותו ה'משוגענער' ירדו לעמקי שאול... ועד היום הזה לא ידע זה האיש מה גרם במאמר פיו...

זה לעומת זה, כתב ב'מעיל צדקה' (תתש"מ), יש נדיבות אחר – קל במעשה וגדול בשכר, והוא - נדיבות הדיבור, שיגביר לשונו לפייס לעניים ולשמח למי שהוא דואג ולהשים שלום. שכל זה תלוי ברוב דברים. ומוסיף על זה,

באר הפרשה - פרשת שלח

אין אנו יכולים להשיג מדוע פרץ המבייש ועשה מה יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנזכה כולנו יחדיו להאמין שעשה, שאין אנו יודעים אלו צרות משתרנות על בה' באמונת איתן, להתקדש בקדושה העליונה, צוואריו ומעיקות עליו... ובקרוב יאיר אור חדש על ציון בב"א.

'ובדידי הוה עובדא באדם דאוג מתוך דחקו - שהייתה כוונתו לאבד עצמו לדעת, ויקר מקרה שדיבר עמי מצער ו הרביתי עליו בדברי פיוסים ונחמות, ואחר ימים גילה לי את לבו שאילולי שפגע בי וניחמתיהו בדברים היה בדעתו לאבד עצמו, לכן יהי אדם וותרן בדיבורו במצוא כל אדם עני או דאוג - אל יקפיד דברו, וירבה עמו בדברי פיוסים. ואף אם הוא גם כן דאוג אל ימנע עצמו מלהרבות בדברים לפייס עניים ולנחם למי שהוא דאוג ולב נדכאים, עכ"ל. והרי שאותם דברי פיוסים הצילו נפש מישראל, ואותו הדיבור 'קנה עלמות'...